

AGAFA'M DE LA MÀ

Premi “Coses del meu poble
(Paterna)”

Francisco Javier Andreu Carrión “Blayo”

Tal vegada de les coses que més enyore del meu passat, és tornar a poder agafar la forta mà paterna i poder passejar amb seguretat i observar eixos carrers vells i eixes cases del meu poble amb els veïns i veïnes a la porta, saludant el teu pare i veient les portalades obertes amb eixa “olor especial de cada llar”, sempre diferents els uns dels altres.

Tal vegada per això m'agrada veure les fotografies antigues de Paterna, més que veure-les, estudiar-les i imaginar-me en ella passejant.

Quant donaria per tornar a veure eixos paisatges urbans de la meua infantesa.

La vida llavors era per a les cames, eixes armes privilegi de la infantesa, quan explique als meus fills com jugàvem en els 70, em miren com una mica sorpresos, realment crec que durant la infantesa dels meus fills comparen les meues històries de menudet amb el seu actual pati de col·legi, eixos 30 minuts del dia que ells i elles tornen el nostre sentit de la vida que nosaltres gaudíem diàriament als nostres carrers i amb els amics.

El primer que féiem era alçar-nos el dilluns per a poder anar a escola, quan la nit anterior t'havies hagut d'anar al llit prompte sense poder veure el resum del València CF en “Estudio Estadio” i no havia vist eixe gol de Matador Kempes a passada del nostre paterner Javier Subirats perquè la cinta de vídeo amb el reportatge editat no havia arribat a temps a Prado del Rey i l'havien emés l'últim reportatge del programa. Almenys ho podia haver escoltat en directe en el xicotet transistor que el meu pare porta apegat a l'orella dreta amb “El carrusel deportivo” els diumenges de vesprada.

Arribava l'inici de la setmana amb l'odiat dilluns on la llibertat es veia tallada i havies de preparar-te per a tornar a l'obligació, els diumenges de vesprada eren per a finalitzar els deures i preparar les llibretes i els llibres.

Camí a l'escola, si tenies germans anaves amb ells des de casa, d'on eixies amb els cabells mullats en colònia i amb el solc de ratlla al costat ben marcat; si el teu germà tenia dos anys de diferència normalment anaves igual vestit i segons l'època de l'any que fora, les genolleres ja formaven part dels pantalons, me n'explique: els

pantalons d'hivern normalment n'eren un parell per a tota la temporada i quan arribava l'estiu (de maig a setembre) passaven a ser pantalons curts, perquè eixos pantalons vaquers llargs, als dos o tres mesos la zona dels genolls estava destrossada i llavors arribava la genollera cosida que la teua mare després de la bronquina et cosia en la zona i *endavant*, a trotar.

La bossa de l'escola a l'esquena com a motxilla, però molt més pesada: llibres, llibretes, estoig i l'entrepà embolicat amb paper de periòdic del dia anterior i atenció si era de tonyina o sardina, doble embolcall i l'avís de “compte amb l'entrepà que igual et taca els llibres”; el paper d'alumini o com l'anomenàvem en l'època “paper Albal” arribà a les llars dels pobles a mitjan anys 70.

Parlant dels entrepens, quants besos els hem donat i els hem encalat en la tàpia del costat del pati del col·legi ja que el poc temps que es disposava en l'esplai, era per a jugar eixe partit contra l'altra classe que el dia anterior ens havia guanyat. Eixe era el moment més salvatge del dia, no et cregues que el futbol era el més destacat del moment de l'oci, ja que si volies jugar al carrer després encara es podia. En aquell temps en l'esplai anava per èpoques, jugaves a...Xurro Va! mitja mànega mangotero, la trompa, a les bales i el gua, als cromos, a pantalons o samarretes, a atrapar o a descobrir el principi del pessigolleig en l'estómac mentres parlaves i flirtejaves amb el sexe oposat.

Buff! no puc oblidar-me com he assenyalat, dels cromos, des de setembre era fonamental portar el bloc dels cromos en la bossa del col·legi, si t'anava bé la jornada eixies amb 30 cromos i podies tornar amb un centenar assegurats en una goma ben protegits i quan et faltaven tres per a acabar la col·lecció era la bogeria poder aconseguir-la i llavors ja aprenies a negociar “quants em demanes pel crom de Juanito?”.

Tornaves a classe i t'amagaves darrere de l'esquena del company/a de davant perquè el professor/a quan buscava un voluntari per a eixir a la pissarra no et vera i si savies la lliçó et posaves assegut tot estirat i mirant-lo fixament demanaves amb la vista que et traguera.

Arribava el moment de l'eixida de classe a migdia, llavors els pares o els iaies no eren a la porta del carrer de l'escola amuntegats esperant-te, qui t'esperava o tu esperaves era al teu germà major

que també eixia de classe o el fill/a del veí/veïna major que t'acompanyava a casa.

I si t'afanyaves encara tenies temps de poder pegar dues puntades a la pilota en un partit exprés abans d'arribar a casa. Llavors no feien dibuixos en la tele al migdia, quan arribaves el dinar estava posat a la taula o l'olor de casa descobria que prompte estaria. Primer, en entrar, un bes a la mamà; segon, revisió de la roba i si portaves els pantalons rascats o trencats, renyina segura; després la rentada de les mans amb l'espart (per cert, les mans estaven negres al màxim), després el canvi del contingut de la cartera pels llibres de la vesprada que eren menys que al matí i a la taula a dinar.

El plat t'agradara o no, per a dins, una peça de fruita i per a beure? Gens de coca cola, ni begudes especials, sucs o una cosa semblant...aigua de l'aixeta directament.

Rentada de boca, això del pentinat a aquestes hores del migdia era més permissiu i motxilla carregada i a l'escola de nou, com a mitja hora abans cap al col·le. Hi havia dues opcions o anaves ràpid cap a l'escola i fins i tot et donava temps a jugar vint minuts el partit al pati, hi havia menys gent que al matí, o apuraves a entrar al col·legi cinc minuts abans de ser l'hora.

Les vesprades eren soporíferes, a través de la finestra veies els veïns de la finca de davant i els observaves amb enveja, preparant-se el café i mirant la televisió pegant la becadeta de rigor, que bonic seria ser major.

Els dies de diari no eren molt més variables, alguna classe de repàs en les acadèmies privades, en el meu cas, l'escola de vesprades de Don Andrés al carrer Blas Vila o algun entrenament de futbol, pocs per a qui no jugàvem en el Paterna. En el camp de les coves els entrenaments eren a muntons i sense tecnicismes, pega-li de cap, dos passades i a jugar el partidet, genials entrenaments, normalment el míster s'encenia el seu cigarret i et donava les ordres, que mai practicaves.

Si no a les cinc i poc ja estaves a casa i el primer entrepà de xoriço Revilla, mantega de tres colors i/o una peça de fruita, també podria ser una bona tassa de llet i galletes, que aquest poble era molt galleter.

I a veure la televisió, *Un globo, dos globos, tres globos*, *Barrio sésamo*, *Espinete* o les minisèries per a xiquets d'aquell temps. Després fer els deures o eixir a jugar a la porta de casa o al carrer amb els amiguets.

Si parlàrem del carrer i la seua vida, seria per a escriure un llibre, era un altre món, un altre tipus d'infància o t'espavilaves o t'espavilaven.

Els solars eren els estadis de futbol dels barris, nosaltres jugàvem en "el camp de German" que es trobava al carrer Molins amb el carrer Alacant (hui dia prolongació de carrer i finca), era un solar de la família de La Guía on emmagatzemava màquines velles d'adobats i la resta de solar l'utilitzàvem de camp de futbol. Era un lloc perfecte, per a accedir baixaves una costa de terra, el terreny era de bastants dimensions i estava banyat per la séquia Uncia o també dita "séquia dels plàtans". Era un vertader paradís fruiter, teníem peres, taronges, mandarines i panotxes; quan acabàvem el partit botaves la séquia i amb cura que el guàrdia rural no t'agafara, recuperaves amb una esplèndida fruita de temporada, els cartutxos de sal picaven i molt.

Quan teníem partit contra un altre barri ens traslladàvem al taller faller al costat del molí del Testar a agafar escaiola per a marcar el camp i tindre eixa aparença de gran bombonera, les nits d'estiu eren eternes.

Quan no disposàvem de camp de futbol, al carrer Blas Vila en la façana de la fàbrica de pells de Prosper, en la seua porta gran principal jugàvem eterns partits de xut a la porteria que no era altra que la porta gran de l'empresa, que quan es trobava en horari laboral i estava oberta, les vegades que la pilota anava dins de la fàbrica i el treballador te la retornava d'un bon xut o amb un calbot inclòs i la promesa que a la pròxima vegada no la retornava. Abans se m'oblidava dir que érem l'equip anomenat "Frankenstein" no tinc ni idea per què, segurament per alguna pel·lícula del moment en la televisió i els nostres colors eren els del Bilbao, llavors tindre un equipament d'un equip de futbol era la bomba, compraves en *Deportes Múnich* situada en la plaça del Palau l'escut del teu equip de primera divisió i la teua mare el planxava a la samarreta i duraven pocs dies posats sense caure's.

Les nits d'estiu eixíem al carrer havent sopat i amb canyes llargues i draps negres en la seua punta anàvem a caçar ratapinyades, quan queia un el passejàvem per tot el barri ensenyant-lo als pares que estaven a la fresca i fent broma amb les xiquetes.

El curiós d'aquells anys era que sempre estaves a un o dos carrers de la teua casa i arribaven una sèrie de “retretes” molt eficients a migdia, a la vesprada i a la nit, o siga; a dinar, berenar o sopar i a dormir. Era el crit de les mares que allargaven a pur crit el teu nom i en eixe moment tenies un minut per a anar corrent, com et cridara dues vegades i no acudires, apareixia la figura del pare per la cantonada i estaves sentenciat al càstig.

Una altra de les coses que no acceptava a l'estiu era la migdiada, et feies el dormit i quan la teua mare dormia plàcidament, t'alçaves i escapaves o et posaves la sèrie de l'estiu, *Coche fantástico*, *Super héroe americano* i altres tantes cantarelles de l'estiu.

Quan eres una mica més major, llavors nou, deu anys anaves a la piscina de Paterna municipal a banyar-te, perquè el que es diu nadar... havíem après alguna vegada en la séquia Montcada, eren purs flotadors en la piscina, recorde aquell immens trampolí que anomenàvem de la “piscina olímpica” i com ens agradava llançar-nos! Convida'm a un *flash* li deies a l'amic que havia aconseguit traure 25 peles de casa i a l'ombra ens quedàvem menjant el nostre ric gelat acolorit.

A l'estiu en el poliesportiu municipal, es muntaven unes lligues de “futbet” que déiem, molt bones, s'omplia el poliesportiu de gent i hi havia un ambient genial, nosaltres mentre jugaven els equips estàvem en la pista del bàsquet jugant a futbol, com recorde aquella megafonia i el recordat conserge Bienvenido dient “**abájense de las porterías del baloncesto**” es referia el bon home a les tanques del camp. Les partides de frontó també eren d'alta qualitat entre joves del poble, quan volies tindre una pilota “mexicana” t'havies d'amagar en els tarongers laterals i esperar que s'encalara una pilota i buscar-la corrent i eixir xiulant, perquè per la porta lateral contínua a la pista eixia l'encalador disparat a per ella i com t'agafara emportant-te-la prestada, una raquetada segur que queia o una taronjada llançada a distància.

Però tornant als partits de futbet, eren molt intensos i fins a les onze de la nit veies colles d'altres barris i et creies l'amo del galliner, el poliesportiu a l'estiu era genial. També estava el bar de la piscina,

quina meravella! sobretot quan la *tía Luisa i el tío Ernesto* els *del Mitre* el van regentar uns anys, “les caragolaes” eren impressionants, els nostres pares baixaven els dissabtes nits i et passaves tota la vesprada nit, del bar al camp de futbet i tenies de premi el teu polo, i aquesta vegada no era de flash era gelat amb pal, tot un luxe i abans et prenies una mirinda de taronja, que no veges els gasos que et provocava.

Als deu o onze anys ja et deixaven anar a soles al cine; ara bé, amb els amics i això era un altre món. Dissabtes i diumenges sessió doble, però a la vesprada, allí vam ser boxadors amb *Rocky*, guerrers de la galàxia amb *La guerra de las galaxias*; super herois amb *Superman*, guapos amb John Travolta, bandarres amb *The Warriors* i les millors les de Pajares i Esteso que ens mostrava alguna dona lleugera de roba, amb l'excusa que eren pel·lícules de riure et posaves les botes, ah! i *Karatekas* amb Bruce Lee.

El cine Palafox, situat al carrer Sant Antoni a meitat del carrer més o menys, hui dia un edifici de vivendes, és el major record d'aquest. Existien el Gran Teatre, que va mantindre fins al final la seua imatge de teatre antic, estava el Cine Guillem, que hui dia és un garatge de vehicles i que era el més antic dels que estaven oberts. En els últims anys de cine a Paterna, estava també el cine del Parroquial, i molts altres que van passar per les vides dels ciutadans de Paterna i que en futurs escrits farem referències.

En aquells anys, la diversió per als xavals era la de jugar a futbol en ple carrer, anar al poliesportiu o als diferents recreatius de màquines que hi havia pel poble o anar al cine a veure les millors pel·lícules, llavors els més pròxims eren a València i era cine d'estrena, ací a Paterna, eren de reestrena i es projectaven dues pel·lícules pel mateix preu.

De sempre, el cine va ser i és un dels majors motors d'entreteniment de la gent, en aquells anys on no existia la televisió eren tot un esdeveniment, i no dic res, quan es projectava una pel·lícula del nostre veí actor, Antonio Ferrandis, llavors el cine s'omplia de tots els conveïns que volien veure al seu amic interpretar els seus papers al cine.

Però jo resumiré en una època, finals dels 70 i principis dels 80, jo en eixos anys marcava des dels 8 anys als 14 aproximadament, prop del domicili dels meus pares, o siga, la meua casa, estava el

cine Palafox, al carrer Sant Antoni, almenys des que jo tinc consciència ja es trobava en aquest lloc aquest monumental edifici. Els dissabtes era el dia del cine, durant la setmana quan anàvem al col·legi, crec recordar que solien posar les cartelleres de les pel·lícules a emetre el cap de setmana, sobre el dimecres i quan eixies del col·legi, en les cartelleres que hi havia en la façana del Forn Sol (Plaça Major), miraves entusiasmats quines pel·lícules podíem veure el cap de setmana.

Però abans, els dijous, ja hi havia hagut cine, era el d'adults, només per a persones majors d'edat i on després de la dictadura i amb l'entrada de la democràcia, recordem que durant aquells anys, s'anava a la frontera amb França en viatges d'autobús, a Perpignan a veure pel·lícules eròtiques (la tan anomenada *El último tango en París*). A Paterna era tot un esdeveniment el cine X per a eixes generacions, que el màxim que podien veure al cine era un bes cast i sense res a ensenyar.

Alguns eren els que deien que es colaven a veure aquelles pel·lícules els dijous de vesprada i eixien impressionats de veure tals dones en aquella aptitud en una pantalla tan gran, tot un mite de poble, alguns iaies anaven al cine amb una tovallola de mà resguardada, eren endreçats els senyors!.

Però els caps de setmana tenia la seua pròpia societat el cine, tot estava classificat i controlat per naturalesa. Els dissabtes de vesprada, xavals i poques persones majors, si aquests anaven se situaven a la meitat del cine; en les butaques de davant la xicalla i en les files de darrere, en les últimes, les parelles. Com bé desenvolupà Federico Fellini en la seua obra mestra "*Amarcord*", amb les escenes al cine del seu poble, no canviava molt en tots els altres cines de poble.

Anaves amb els diners justos, per a l'entrada, per al refresc de la mitja part i abans passaves pel quiosc que hi havia en la pujada del carrer Sant Antoni (on ara es troba, el bar d'Alejandro), i en eixa estreta *paraeta*, compraves les llepolies i els quicos, tot això ho entraves camuflat, perquè dins al cinema era una mica més car.

Quan t'acabaves el refresc de Fanta o Coca-Cola, anaves d'amagat a les files de darrere i el deixaves caure rodant sobre el pis de fusta, si eren més d'un millor. El soroll era tremend i a amagar-te semi acatxat entre les butaques perquè l'home de la llanterna ràpid i espavilat et buscava i si et trobava, al carrer marxaves. Els paquets

de quicos eren també una arma mortífera perquè llançaves la fruita seca a distància i t'amagaves.

Quan tenies edat d'estar amb una "novieta", les últimes files eren el teu territori, però no exempt que tots els amics foren a prop per a veure si et besaves o no. El bany dels xics al cine Palafox estava en el fons sota la pantalla a la dreta i estava prohibit fumar al cine, però les llumenetes roges dels cigarrets es veien a distància.

"*Los linterna*", eren les persones que havien d'acomodar els clients perquè no entropessaren en la foscor, però en les sessions dels dissabtes de vesprada es convertien en policies, per culpa de tota la xicalla que no cessava de molestar-los i fer broma, quines persones tan pacients!

Era doble sessió, dues pel·lícules, normalment una d'acció i una altra de reestrena, recorde pel·lis com *Grease*, *The Warriors*, les de Bruce Lee, *Apocalipses Now*, *Fiebre del Sábado Noche*, *Rocky*, etc, i les espanyoles de Fernando Esteso i Pajares, que per a la xicalla eren les millors perquè podíem veure alguna cosa a les sensacionals dones que eixien en aquestes pel·lis, i les de Jaimito, Alvaro Vitalli, el destape al cine... Com que era la sessió de vesprada, havies d'anar corrent al cine havent dinat i a vegades no donava temps a acabar de dinar i t'emportaves en un bocata el dinar perquè les estrenes del dissabte no esperaven.

A la nit era una altra història, ja el cine per a majors, encara que eren les mateixes pel·lícules, però no podies fer el bandarria i t'arriscaves al fet que et donaren "un *soplamos*", el germà major o algun altre, en aquestes sessions, les últimes files, sí que estaven plenes de parelles, mare meua!

Van fer una fenomenal reforma, van canviar per complet el cine, sobre els anys 80, i quan entràvem per primera vegada, pensàvem que era com un cine dels de València, que eren inabastable, recorde una àmplia entrada amb la barra a la dreta i una gran sala d'entrada amb butaques i cartelleres de pròximes pel·lícules a estrenar. Entraves a la sala per tres portes grans que donaven als tres corredors del cine.

Uns genials records d'aquells fantàstics anys de cine i d'infantesa, imaginant-te ser un d'aquells herois de la pantalla gran.

Tornada a casa a sopar, per a veure *Informe Semanal* i la pel·lícula de *Sábado Noche* si no tenia un parell de rombets.

Els dissabtes a la vesprada si no tenies els deu anys encara, llavors eren d'una altra manera, dinaves i veies *Heidi*, *Marco*, *Don Quijote* o els dibuixos animats que emetien en la 1 o única, després *Sesión de Tarde*, sempre emetien una d'aventures o de riure i fins i tot de vaquers, després el *Circo de la tele* amb Gaby, Fofo, Miliki i Fofito; després arribaria per Fofo i Milikito; també el programa *Aplauso*, de música actual, totes volien els Pecos i Miguel Bosé i eren eixos programes que veient-los de menuts només tenies una pregunta al cap, Quan seré major?. Recorde quan amb els meus pares anàvem els dissabtes de vesprada a València al centre a comprar roba o alguna cosa que fera falta, mai se m'oblidarà la primera vegada que vam anar a estrenar el *Nuevo Centro* de València, llavors no hi havia centres comercials, em quedí impressionat de tantes botigues juntes i tot tan gran. També en aquella època van obrir Carrefour a Paterna, va ser el principi del final de les botigues de barri, on anaves el dissabte a ajudar a fer la compra a la teua mare, a casa Juanin Collado anàvem, després de passar pel forn de pa, llavors el premi era un pastisset per a havent dinat, una pantera rosa, tigreton o el Phoskitos, que t'ho engolies mentre veies els dibuixos animats.

Se m'oblidava que els dissabtes al matí també eren especials, el pare normalment treballava i si jugaves en un equip de futbol federat dons t'agafaves la bossa i al camp de les coves al partit (hui escola Ausiàs March); si el partit era fora, t'apanyaves amb algun cotxe de *pillat* d'un pare o dels entrenadors, anàvem fins a set en un sis-cents.

Els diumenges era altra moguda, ens obligaven a anar a missa, allí que et trobaves amb tots els amics del carrer, en el nostre cas a Santa Rita al costat dret lateral de l'església, la veritat que no duràvem molt, als deu minuts el senyor cura ja ens havia convidat a anar-nos al carrer i anar en pau amb el senyor.

Normalment no jugàvem a futbol al carrer els diumenges ja que les nostres mares ens havien vestit amb les millors robes, mai més ben dit "de diumenges" i com et tacares o feres un esgarrat (o rascada ¿) la renyina era de les de campionat, per consegüent ens asséiem a l'ombra en la vorera amb cura de no tacar-nos el cullet i tréiem els cromos per a jugar a pantalons o equips, a continuació normalment el dinar familiar: paella, refrescos, papas de Miro, catxaps i alegria,

seguidament la pel·lícula del diumenge i el *Carrusel deportivo* de fons, Ara bé, si jugava el Paterna a casa, teníem partit de futbol.

A les tres i mitja començava el partit, baixava amb el meu pare al camp pel carrer dels Molins i el corredor natural que hi havia darrere de la fàbrica de pells de Bas i arribàvem a l'estadi Gerardo Salvador. El camp estava de gom a gom, ple de gent, els xiquets entràvem gratis, acompanyaves el teu pare fins al bar on s'ajuntaven tots els homes i es feien el seu rebentat i la copa, tu et quedaves al seu costat a veure si aconseguies el paquet de papes o de pipes i el refresc i una vegada aconseguit, corrent a la gespa amb tots els altres xiquets fins que estaven a punt d'eixir els equips i tot seguit els conserges anaven darrere de nosaltres tirant-nos del camp; a la mitja part una altra vegada tots al camp a córrer darrere d'una pilota.

A més d'això, abans de començar el partit i durant la mitja part el carrusel esportiu al màxim en els altaveus amb els partits de primera divisió i la traca llançada per Pedro i el Gori quan el Paterna marcava un gol, alegria pertot arreu. En aquell temps, com que el quarter estava abarrotat de soldats que feien la mili, el Paterna CF es reforçava amb alguns jugadors d'equips de primera, que per reemplaçament feien el servei militar a Paterna.

I els trofeus de Galletas Rio a l'estiu que sempre hi venia el València CF, però també el *Betis*, *Rayo Vallecano*, *Hèrcules*, *Llevant*, etc. Nits d'entrepà de truita de creïlles i futbol.

Parlant de les festes, els carrers estaven de gom a gom de veïns i veïnes, les desfilades eren un espectacle sense igual, els moros i cristians desfilaven el mateix dia omplint els carrers de música i color, "l'any que ve si isc clavari, em faig després d'una comparsa", i pel carrer major el tio Coqui "hayyyyyyyyyyy Coquiiiiiiiiiiiiiii!!!", cucurutxo dolç al qual tots anàvem corrent perquè ens en donara un.

En les actuacions del Villar Palasi, els clavaris sempre portaven un o dos cantants famosos i el pati de l'escola es plena de cadires de fusta plegables, allí podies escoltar cantants com Lola Flores, Bertin Osborne... la que va caure, d'aigua, aquell dia! va haver de suspendre's el concert i moltes altres veus de primera fila.

Durant o després dels concerts es llançaven coets solts en el Palau, on els aficionats al foc, entre ells el meu pare, em fa recordar amb enyorança aquells dies de coets en el Palau.

Les meues vivències es remunten a la fi dels 70 i principis dels 80, quan arribaven les festes d'agost, o anomenades Festes en Honor al Santíssim Crist de la Fe i Sant Vicent Ferrer, a la fi del mes d'agost, en aquelles festes se celebraven concerts de gent famosa que portaven els clavaris de l'any corresponent, hi havia desfilades de moros i cristians, junts, però no rebolicats, cavalcada súper participativa i estaven els actes religiosos, amb la impressionant processó del dia del Crist, posterior a haver-se celebrat la nostra tradicional Cordà.

De foc i veïns parlarem, intentaré que l'emoció i l'ímpetu no atropellen les lletres i puga explicar-ho clar als neòfits en el tema de les nits en el Palau.

Era típic que després d'un bon sopar d'estiu, o siga en una comparsa, a casa d'amics o a la fresca, amb bones truites de creïlles, embotidet de ca Conxeta, uns caragolets enganyadets i vi i llimona, de la Font del Gerro, clar. Els homes, tot seguit marxaven al Palau de Paterna, diguem sobre la mitjanit, allí molta joventut estava asseguda en les escales del Palau, entre bromes i riures de la joventut, molts veterans tiradors de la població s'anaven concentrant a les portes del Bar Palacio, on Salvador Pellicer, servia gelats en cucurutxo i cerveses fresques, la cosa començava a calfar-se.

Vicent "el Blayo", Vicent Barbeta "El Xoto", Gerardo "Rio", J. M. Ten, Varona, els Capone, Enrique Mortes, Miguelo "escarabat", els germans Bosco, i molts més que no recorde els seus noms, començaven a llançar coets, coetons i femelletes, des dels quatre costats de la plaça, alguns llançaven des de la façana de la fàbrica de Galletas Rio, uns altres a la cantonada de la discoteca Flowers, on s'aparcaven molts cotxes, on en els seus maleters, era l'arsenal mòbil on resguardaven la pólvora.

Amb una jaqueta militar i un gorret, per a anar guapo, era tota la indumentària necessària, es tractava més que res, de veure com el coet, el soltaven i observar el seu dibuix natural de pólvora. No se solien llançar molts alhora, era més freqüent el llançament individual per a observar la seua trajectòria.

Hi havia vertaders mestres en el llançament de la femelleta, aconseguien dibuixar en el negre cel, centellejos fantàstics de pólvora. Molts eren els pares que ensenyaven als seus fills en edat d'aprendre a estar-se quiets davant el coet, és important saber que mai s'ha de córrer perquè segueixen el deixant del moviment, com calia agafar-los i llançar-los i aprendre a mirar-los amb admiració.

Els joves que estaven asseguts en les escales del Palau i eren molts, gaudien corrent quan una que era ben llançada, s'arremolinava entre les cames i feia les delícies d'ells, amb àmplies riallades i ímpetus de cant d'“una altra, una altra, una altra.”. Recorde un any, que, a la coeteria d'Arnal (bon paterner, que vivia en la zona del Parc del G. Teatre), li van robar de nit i amics del pirotècnic van negociar amb els “lladres” i van aconseguir que retornaren en gran part el botí, a canvi van llançar eixa nit més foc que mai en el Palau, fins a uns llançaments poc recomanables de carcasses pel sòl.

Una de les coses que més sorprenien a tothom era l'educació i el respecte amb el qual es llançaven els artefactes de pólvora sense cap maldat i sempre per al seu gaudi, una de les raons que acrediten això era que quan l'espectacle nocturn que se celebrava en el col·legi Villar Palasí que finalitzava sobre les dues de la matinada i les famílies tornaven de gaudir-lo i pujaven pel carrer del Castell per al seu pas pel Palau, corria la veu des de la cantonada del carrer de “Alto! que ve la gent del Villar Palasi!”, i el Palau i els seus tiradors, es quedava en silenci total, i es baixaven els braços automàticament, ningú s'atrevia a llançar ni el més xicotet petard, llavors s'aprofitava per a fer-se un bon refresc en el fabulós bar Palau de Salvador, una vegada passada la gent, es tornava a llançar amb enginy i bon ambient.

Eren unes nits fabuloses, que a poc a poc es van anar acurtant i es van eliminar pel canvi de les lleis i les prohibicions, una cosa inimaginable quan es va començar a dictar la norma, als policies antidisturbis que van arribar de València “la 26”, se'ls contestava amb coets i allò acabà en violència i vam haver d'adaptar-nos a les noves normes.

Hui dia sembla una bogeria, el fet de llançar coets als carrers, és possible que ho siga, però llavors era un costum ric en amistat i ensenyament, fins al cap del dia del dinar familiar del dia del Crist

es llançaven coets al migdia al carrer i entre els veïns, però bo! van ser temps bons i molt, molt paterners.

El dia del Crist després de la Cordà, era tradició i molt divertit el dinar en família i després del dinar eixir a la porta del carrer i amb els altres veïns llançar-nos coets solts i coets de luxe amb tenalles, els xiquets corriem davant dels coets i els nostres pares els tiraven al veí amb la gresca a continuació per l'esglai, després tots a endreçar-se per a la processó.

No vull estendre'm més per eixa Paterna de la meua infantesa, em deïxe moltes històries unides del meu passat amb els punts de la Vila més significatius i eïxes coses diàries d'aquella època que a vista de hui dia semblen de fa mil anys, com per exemple aquells cotxes de la Seat i Renault sense formes, que tenien uns seients folrats d'escay que a l'estiu era com asseure't sobre el foc i tenien una capacitat per a tantes persones com volgueres o conuiure amb gallines, coloms i un altre tipus d'ocells domèstics que els diumenges s'utilitzaven en la paella o l'olla que calia, era un altre tipus de vida, un altre tipus d'ulls per a veure-la.

De veritat, quins records! Era aquella època millor que aquesta o era una altra manera de viure? Crec que la infància i la infantesa si que era més feliç, innocent, però dura, educada cap als majors, els veïns tenien per davant del seu nom el "tio i tia", eren com de la família, els nostres pares eren eïxes persones que no necessitaven massa per a viure, parlar amb els veïns, tindre el seu vehicle i viure retallant sempre, però feliços, molt feliços, llavors les mares cantaven en la cuina.

Enyore agafar la forta mà del meu pare i passejar pel meu poble, sentir-me segur i observar la Torre, el Palau, les coves, el depòsit de l'aigua, la Plaça del Poble, l'església, ...el mateix que porte 53 anys veient i que mai em cansaré de veure, com deïa Juncal el torero a la maestranza de Sevilla tots els matins quan passava davant ella i fent un gest de salutació amb l'ala del barret "Bueno días bonita", doncs el mateix li dic a la meua torre de Paterna cada matí.

La infància sempre s'enyora, però més que recordar la meua infància, trobe molt a faltar a totes les persones que em van ajudar a créixer.

Junio 2022

Francisco Javier Andreu Carrión

